

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rakpart 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: FRPS/363/2011/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

363/2011. (XII. 7.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) **panaszos**¹ 2011. június 24-én előterjesztett **panaszát** a 2011. december. 7-én megtartott zárt ülésén hozott döntése alapján

á t t e s z i

az intézkedést foganatosító szerv – a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) – vezetőjéhez.

A vizsgált ügyben egyrészt alapjogot sértő intézkedésre nem került sor, mivel az alapjog korlátozása jogszerűen történt, másrészt alapjogot sértő intézkedés nem állapítható meg.

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

I.

1) A panaszos 2011. június 24-én, postai úton küldte meg panaszát a Testület részére, amelyben a rendőrség által 2011. június 18-án, a Meleg Méltóság Menete miatt foganatosított intézkedéseket kifogásolta.

A panaszos elmondása szerint, a délutáni órákban az O. téren található B. K. étteremben fogyasztott, amikor arra lett figyelmes, hogy valamilyen tüntetés van. Miután az étkezést befejezte, hazafelé indult, de az étteremből kilépve azt tapasztalta, hogy rengeteg ember zavarodottan áll, és mindenki csak olyasfélét hajtogat, hogy „bezártak minket, sehol sem engednek ki”. A panaszos ekkor megkísérelt a helyszínen tartózkodó rendőröktől felvilágosítást kérni arról, hogy merre hagyhatja el a helyszínt, azonban az általa

¹ Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

megkérdezett első rendőr üvöltözve, obscén kifejezéseket használva azt tanácsolta számára, hogy hagyja őt békén (*t.i. „takarodj a kurva anyádba!”*). A panaszos az ominózus felszólítás elhangzását követően a további társalgásnak nem látta értelmét, ezért egy higgadtabb járőrt keresett, aki felvilágosította róla, hogy éppen a homoszexuálisok évente megrendezett felvonulása zajlik, ő pedig a rendezvény ellen tüntetők közé keveredett. A rendőr közölte, hogy míg a felvonulás tart, az O. téren rekedt tömeg a helyszínt nem hagyhatja el. A panaszos felháborodásának hangot adva felszólította a rendőrt, hogy nevezze meg azt a jogszabályt, amely alapján egy területet a rendőrség – nagyjából 1000-1500 ember nyilvános börtönévé alakíthat át.

A helyszínen tartózkodók egyre feszültebbé váltak, több fiatal a kordonba is belerúgott, és szidalmazta a rendet fenntartani próbáló rendőröket. Egy idő után, a panaszos előadása szerint ezt a rendőrök valószínűleg megunhatták, és a kordont megbontva berontottak a térre, majd válogatás nélkül mindenkit, aki az útjukba került, könnygázzal fújtak le. A panaszos elmondta, hogy ő is hasonlóképpen járt – annak ellenére alkalmaztak vele szemben könnygázt, hogy semmiféle törvénytelenéget nem követett el. A panaszos álláspontja szerint a rendőrség magatartása kirívóan jogszerűtlen volt: több órás fogvatartása a téren személyes szabadságának sérelmét valósította meg, és a könnygáz használatát úgy tekinti, hogy a rendőrség őt hivatalos eljárása során bántalmazta.

2) A Testület 2011. július 27-én tájékoztató levél útján vette fel a kapcsolatot a panaszossal, amelyben őt számos ponton panaszának pontosítására kérte. A panaszos 2011. augusztus 15-én kelt válaszlevelében az alábbiakkal egészítette ki korábbi beadványát. Mivel még sosem került hasonló helyzetbe, a panaszosnak nem jutott eszébe, hogy a rendőrök azonosító számát felírja, arra azonban egyértelműen emlékezett, hogy a rendőrök sisakot és bevetési egyenruhát viseltek. Az eltelt idő miatt arra a kérdésre, hogy pontosan mikor lépett ki a gyorséteremből, már nem tudott választ adni. A panaszos válaszlevelében ugyanakkor azt viszont kijelenti, hogy határozottan tudja állítani: a könnygázhasználatot megelőzően semmiféle figyelmeztetés nem hangzott el. A rendőrök néha kinyitották a kordont, berohantak, és látszólag céltalanul „össze-vissza fújkáltak”. A panaszos elmondta, hogy több alkalommal is sor került a könnygáz bevetésére, azonban az, hogy ez kifejezetten felé irányult, oly módon, hogy még a permetet is érezte az arcán, két alkalommal történt meg. A panaszos a permet miatt percekig nem tudta szemeit kinyitni, könnyei ömlöttek, a gáz marta az arcát, nehezen kapott levegőt és erős hányingert érzett. Amikor másodszorra is lefújták, azt hitte, eszméletét fogja veszíteni, azonban egy másik, a területen belül rekedt fiatal belékarolt, félrevonta, majd arcára vizet locsolva magához térítette. A panaszos ezt követően jobban lett, és mivel nem gondolta, hogy erre szükség lehet, nem készítettett látleletet.

II.

A Testület a tényállás tisztázása érdekében megkereséssel fordult a rendőrséghez. A rendelkezésre bocsátott dokumentumokból az alábbiak állapíthatók meg.

1) A BRFK Hivatalának vezetője a feltett kérdésekre válaszolva tájékoztatta a Testületet, hogy 2011. június 18-án, az O. téren a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (a továbbiakban: Gytv.) hatálya alá tartozó rendezvény került megrendezésre. A Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom elnöke 15 óra és 24 óra közötti időtartamra demonstrációt jelentett be az említett helyszínre, amely célja szerint „tiltakozás a nyílt és tömeges köztéri közszeméremértés ellen, egyúttal kiállítás a család tradicionális értékei mellett”. A

rendezvényt a Szivárvány Misszió Alapítvány által a H. tér – A. út – B. út – A. utca útvonalra bejelentett Meleg Méltóság Menete rendezvény elleni demonstrációként kívánták megtartani.

A hivatal vezetője levelében hivatkozik a Budapest Rendőrfőkapitánya által 2011. január 6-án, 0 órától, 2011. június 30-án, 24 óráig B. város teljes területére elrendelt fokozott ellenőrzésre. Az O. téren a rendezvény időtartamára kordonrendszert építettek, amellyel a rendezvény területét zárták le. Az egyedi rendőri intézkedések kiváltó oka a kifejtettek szerint az volt, hogy az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) Készenléti Rendőrség állományából álló, a kordonok előtt kialakított rendőrsorfallal többet rugdosni, dobálni kezdtek. Az ORFK Készenléti Rendőrség beosztottjai az intézkedéseket a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 13. §-a, valamint az akkor hatályban volt, Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 3. § (1) bekezdése alapján fogantatosították.

A Meleg Méltóság Menete útvonalának módosulását követően, az ellendemonstrációt szervezők 16 óra 54 perckor bejelentették a rendezvény végét. A rendőrség megítélése szerint ennek oka az volt, hogy a menet nem az eredeti útvonalon – tehát az ellendemonstráció helyszínét érintően – hanem azt elkerülve haladt. Több személy, arcát kendővel, sállal elfedve, csuklyát felvéve felkészült „a melegek fogadására” – megalapozottan feltehető volt tehát, hogy az ellendemonstrációban részt vevők a módosított útvonalak mentén próbálták volna a menetben haladókat inzultálni. Egyeseknél a rendőrség információi szerint olyan dolgok (pl. tojás, paradicsom) voltak, amelyekből arra lehetett következtetni, hogy a gyülekezési jog határát átlépve, ellenvéleményüknek erőszakos formában készültek hangot adni. A rendőrség álláspontja szerint olyan közvetlen veszélyhelyzet fenyegetett, amely indokoltá tette a terület lezárását, megóvva a rendezvények biztonságát. A levél a terület lezárásának jogszabályi alapjaként az Rtv. 17. § (1) bekezdését, valamint 37. §-ának e) pontját jelöli meg, és hivatkozik a Csapatszolgálati Szabályzat 24., 25., valamint 26. pontjaira. A Csapatszolgálati Szabályzat hivatkozott pontjai szerint a zárás, valamely terület elszigetelése, körbezárása az adott területen folytatott más rendőri tevékenység sikeres végrehajtásához, meghatározott objektumok, személyek megóvásához, valamint a közrend fenntartásához szükséges feltételek megteremtése érdekében. A zárás célja, hogy távol tartsa az illetéktelen, vagy veszélyt jelentő személyeket, járművezetőket, megakadályozza a keresett személyek, járművek eltávozását vagy kitérését a lezárt területről. A szabályzat a zárás indokaként a rendezvénybiztosítást is említi.

A kordonrendszert azt követően zárták be, hogy a rendezvényt 16 óra 54 perckor befejezettnek nyilvánították. 17 óra 17 perckor a kordonok megnyitása érdekében intézkedtek, ezt követően a menet haladásának megfelelően, lépcsőzetesen került sor a zárás feloldására.

2) A rendőrség a Testület rendelkezésére bocsátotta a BRFK Rendészeti Szervek Biztosítási Osztály által a rendezvény egyik szervezőjével, az O. tér területére bejelentett demonstrációról folytatott egyeztetésről felvett jegyzőkönyvet. A jegyzőkönyv tanúsítja, hogy a Gytv.-ben foglalt kritériumok megtartására a szervező figyelmét felhívták, valamint tájékoztatták arról, hogy a békés jelleg elvesztése önmagában a rendezvény végét jelenti.

A rendezvény szervezője a rendőrséget arról tájékoztatta, hogy a résztvevők érkezése 2011. június 18-án 15 órától várható az O. tér D. út felé eső járdáin, illetve az O. tér pázsittal borított részén, szintén a D. út felé eső részen. A szervező rendezői útján vállalta, hogy gondoskodik a közúti közlekedés akadálymentességéről. A résztvevők a Szivárvány Misszió Alapítvány által

bejelentett rendezvény résztvevőinek vonulása során az úttestet is igénybe kívánták venni, de csak akkor tervezték elfoglalni helyüket az O. tér úttestén, amikor a közúti forgalom elterelését a rendőrség megkezdi. A résztvevők a rendezvényt megelőzően, annak idején, és azt követően vonulást nem terveztek, és a rendezvényre mintegy 150 személyt vártak, de hangsúlyozták, hogy az nyitva áll azok előtt, akik a demonstráció céljával egyetértenek, és ahhoz csatlakozni kívánnak. A rendezvény lebonyolítását 15 fő rendező közreműködésével kívánták megoldani.

A jegyzőkönyv felvételekor a szervezőt tájékoztatták, hogy a demonstráció napján B. város egész területén, valamint a rendezvény közvetlen körzetében fokozott ellenőrzés van érvényben, ezért a rendezvényre érkező személyeket igazoltatni fogják, valamint csomagjaikat átvizsgálják. Figyelmeztetés hangzott el arra vonatkozóan, hogy a BRFK a rendezvény helyszínén esetlegesen kordonozást hajthat végre, melynek beléptető pontján a demonstráció rendezői végzik a beléptetést. A rendőrség a jegyzőkönyv szerint külön kiemelte, hogy a helyszínen tartózkodó, nem a rendezvény résztvevőikhez tartozó és a rendezvényt esetlegesen megzavarni szándékozó személyek rendezvényről történő kizárása elsődlegesen a rendezők feladata. Az egyeztetés végén a szervező a tájékoztatást tudomásul véve biztosította a rendőrséget, hogy a rendezvény során velük minden tekintetben együttműködnek, és a rendezvény rögzített feltételeinek lényeges módosulásáról soron kívül tájékoztatást nyújtanak.

3) 2011. június 20-án kelt jelentésében az egyik, a Szivárvány Misszió Alapítvány felvonulásán, valamint az ellentüntetésen szolgálatot teljesítő r. alezredes elmondta, hogy az ellendemonstráció egyik szervezője 16 óra 59 perckor telefonon kereste, és afelől érdeklődött, hogy a menetben résztvevők az A. útról lekanyarodva haladnak-e tovább. A r. alezredes kérdésére az országgyűlési képviselőt arról tájékoztatta, hogy a résztvevők az O. teret elkerülve folytatják vonulásukat. Az elhangzottakat az ellendemonstráció szervezője megdöbbenéssel vette tudomásul. 16 óra 52 perckor a képviselő úr újból telefonon kereste fel a r. alezredest, és közölte, hogy az O. térre bejelentett demonstrációt befejezettnek nyilvánítja. Az elhangzottakat az alezredes rádión jelentette a BRFK Törzs parancsnokának. 16 óra 55 perckor a rendezvény másik szervezője szintén telefonon jelezte, hogy befejezettnek nyilvánítja a rendezvényt. Közölte, hogy a rendőrség „felrúgta” a megállapodást – az általa bejelentett rendezvény békés hangulatú volt, nem érti, hogy mi indokolta a Meleg Méltóság Menet vonulási útvonalának megváltoztatását, és egyúttal sérelmezte, hogy a befejezetté nyilvánított rendezvény résztvevői nem hagyhatják el a helyszínt. Az alezredes beszámol róla, hogy 17 órakor az ellendemonstráció egyik szervezője telefonon érdeklődött, hogy a résztvevők mikor, milyen módon hagyhatják el a rendezvény helyszínét. Az alezredes a kérdést tolmácsolta a BRFK Törzs parancsnoka számára, akinek válaszát mintegy két perc múlva, telefonon közölte a bejelentővel. A kapott tájékoztatás szerint, a felállított kordon megnyitására akkor kerül sor, mihelyt a Meleg Méltóság Menet vonulásában résztvevők eltávolodnak az O. tértől. A r. alezredes jelentése szerint közlését a bejelentő tudomásul vette.

4) A helyszínen szolgálatot teljesítő rendőrök jelentései egymással, valamint a BRFK hivatalvezetőjének állításaival összhangban számolnak be a történetekről. Leírásuk szerint az O. teret a T. körüttől elválasztó rendőrségi kordont az agresszív tömeg megpróbálta bedönteni, és az azt védő rendőri erőkkel szemben támadólag léptek fel. A támadó személyek magatartásának elhárítása céljából, az intézkedő rendőrök feletteseinek előzetes engedélyével ismeretlen személyekkel szemben vegyi eszközt alkalmaztak az Rtv. 49. § (1) bekezdésének a) pontja alapján. Az egyik rendőri jelentés 3, a másik pedig 2 személlyel szembeni

alkalmazásról számol be. Egyéb rendőri intézkedés foganatosítására a rendőri csapaterő ellen hirtelen fellépő tömeg miatt nem került sor. A vegyi eszköz alkalmazását az intézkedő rendőrök szóban azonnal jelentették feletteseiknek.

5) A vegyi eszköz alkalmazásáról szóló parancsnoki kivizsgálás a fentieket megerősítve arról számol be, hogy a helyszínen összegyűlt agresszív tömeg megkísérelte a rendőri erőket megtámadni. Két intézkedő rendőr összesen öt személlyel szemben alkalmazott vegyi eszközt, melynek használatát azonnal jelentették. A bevetési csoportok részére rendszeresített videokamerával a kényszerítőeszközök alkalmazásáról értékelhető felvétel nem készült. A kivizsgálás megállapításai szerint a vegyi eszköz alkalmazása az Rtv. 49. § (1) bekezdésének a) pontja alapján jogszerű és szakszerű volt, a Szolgálati Szabályzat 61. § (1) bekezdése alapján pedig a célszerűség, valamint a jogszerűség követelményeinek is megfelelt. A kivizsgálás szerint az Rtv. 15. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott arányosság követelményét, továbbá az Rtv. 16. § (a) pontjában foglaltakat az intézkedés során a rendőrök maradéktalanul megtartották, illetőleg az Rtv. 17; 18. §-ában foglalt követelmények is teljesültek.

6) A BRFK Hivatalának vezetője a Testület által egyéb ügyben, szintén 2011. június 18-án az O. téren történt eseményekkel kapcsolatban kiküldött megkeresésére adott válaszában, az alábbiakról számolt be. A Hivatal adatai szerint az O. térenél 4 főt állítottak elő hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményének gyanúja miatt, vegyi eszköz használatára pedig három esetben került sor, annak okán, hogy a kordonoknál álló rendőröket több esetben megtámadták. A hivatal vezetője úgy értesült, hogy a konkrét rendőri intézkedéseket az ORFK Készenléti Rendőrség beosztottjai foganatosították. A BRFK Rendészeti Helyettesének tájékoztatása szerint, az ellendemonstráció rendőri biztosításában két század közrendvédelmi járőr vett részt, amely létszámot az elmúlt évek hasonló rendezvényein kialakult rendbontás indokolta. A Rendészeti Helyettes tájékoztatása szerint a rendőri intézkedéseket megelőzően felszólítás nem hangzott el, mivel az O. térenél többen dobálni kezdték a rendőröket, így azonnali intézkedések végrehajtása vált szükségessé. A terület lezárásáról a rendbiztos tájékoztatta a rendezvény szervezőjét. A rendőrség álláspontja szerint, az ellentüntetők a vonuláson résztvevő személyek ellen erőszakos cselekmények elkövetésére készültek; olyan közvetlenül fennálló veszélyhelyzet alakult ki, amely a rendezvény biztonságának megóvása érdekében indokoltá tette a terület lezárását. A hivatalvezető álláspontja szerint egyértelmű, hogy az ellendemonstrációban résztvevők a módosított útvonalak mentén próbálták volna a menetben haladókat inzultálni.

A Rendészeti Helyettes tájékoztatása szerint 14 óra 8 perckor kezdték meg a kordonok kihelyezését, és ez 14 óra 40 perckor fejeződött be. Az O. téren az A. út két szélének vonalában, a villamosmegálló végénél, valamint a központi házasságkötő terem vonalában a T. krt. teljes szélességében állították fel a kordonokat, melynek módszerével kapcsolatban a rendezvény szervezői nem emeltek kifogást. Szintén a Rendészeti Helyettes számolt be arról, hogy a Meleg Méltóság Menete 16 óra 59 perckor kanyarodott le a módosított útvonalra, ezt észlelve az ellendemonstráció résztvevői megkíséreltek a kordonnal lezárt területről a Ny. tér irányába távozni, feltehetően azért, hogy a vonulást megakadályozzák. A főszervező 16 óra 54 perckor befejezetté nyilvánította a rendezvényt, ekkor került sor a terület lezárására, amely egészen addig tartott, míg a vonuláson résztvevők az O. tértől el nem távolodtak. 17 óra 7 perckor, lépcsőzetesen, a menet haladásának megfelelően megkezdtek a zárás feloldását, amely 17 óra 17 perc, illetve 17 óra 29 perc között fejeződött be véglegesen.

7) A Készenléti Rendőrség parancsnoka 2011. szeptember 30-án kelt levelében a fenti információkat annyival pontosította, hogy a rendezvény helyszínét a Készenléti Rendőrség állományából 10+175 fő 2 bevetési századba szervezve biztosította, akik szolgálati feladataikat a BRFK alárendeltségében látták el. A parancsnok leszögezi, hogy az Rtv. 24. § (1) bekezdésében meghatározott rendőri intézkedés, miszerint a rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget, illetőleg a hozzáfordulónak a tőle elvárható felvilágosítást megadni, nem tartozik azon rendőri intézkedések közé, amelyek végrehajtásáról írásos dokumentum készül. Ezen rendőri intézkedés során a rendőrökhöz forduló személyazonosságának megállapítása nem történt meg, olyan nyilvántartás, amelyből megállapítható, hogy a rendőrök mely személyeknek, milyen időpontban és helyszínen, milyen módon nyújtottak felvilágosítást, nem áll rendelkezésre.

8) A BRFK Hivatala 10 db dvd lemezt juttatott el a Testület részére. A felvételeket a 2011. június 18-án, az O. téren szolgálatot teljesített rendőrök készítették, és megközelítőleg ugyanazokat az eseményeket rögzítik, ugyanazon délután fél 5 és fél 6 közötti időszámban, különböző szemszögekből. A felvételeken látható, hogy a kordon előtt rendőrsorfallal áll, mögötte pedig a tömeg várakozik. Az ellendemonstráció kezdetben békés hangulatú, majd ahogyan a menet egyre közelebb ér a helyszínhez, ezt a jellegét fokozatosan elveszíti. A felvételeken kezdetben mindenkinek látható az arca, később viszont egyre többen takarják el azt, míg az első sorban gyakorlatilag nem is lehet azonosítható személyeket felfedezni. A tüntetők a kordonokra támaszkodva, vagy azon állva a rendőrök felé kiabálnak – az indulatok fokozódása egyértelmű. A későbbi felvételeken az is látszik, hogy a tüntetők közül néhányan a kordonokat rángatják, és nagy lendületet véve rugdossák is. Az első sorban állók között többen transzparenszeket tartanak „Új bánásmódot a melegeknek!”- felirattal, amely alatt vélhetően ezen új bánásmód illusztrációjaképpen egy kötélhurok, valamint az a rózsaszín háromszög látható, amelyet a náci koncentrációs táborokban a férfi homoszexuális elítéltek megjelölésére használtak. A tömeg folyamatosan a felvonulók szexuális irányultságára és az őket támogatók származására vonatkozó, emberi méltóságot durván sértő rigmusokat skandált, amelyeket különféle közismert, meglehetősen ízléstelen kézjelekkel kísértek.

III.

A Testület megállapította, hogy a rendőri fellépés érintette a panaszosnak a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 54. § (1) bekezdése szerinti emberi méltósághoz való jogát, emberi méltósághoz való jogából levezetett testi integritáshoz való jogát, valamint 58. § (1) bekezdése szerinti mozgásszabadsághoz való alapvető jogát – az alábbiak szerint.

1) A Testület elsőként a panaszosnak azon részét vonta vizsgálatának körébe, amely a rendőrségnek az O. tér területét lezáró biztonsági intézkedését érinti.

Az Rtv. 37. §-ának e) pontja szerint, a rendőr az önvészélyes állapot, vagy a személyeket, illetőleg az anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet megszüntetése érdekében területet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen, vagy onnan távozzék, illetőleg az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti.

A rendőrség a jogszabály fenti szakaszát alkalmazva, a Hatvannégy Vármegye mozgalom által szervezett demonstráció helyszínét kordonokkal zárta le. Abban a tekintetben, hogy a

rendőrség az O. téren összegyűlt tömeget a helyszín elhagyásában megakadályozta, a panaszos leírása, valamint a rendőrségi jelentések között ellentét nem fedezhető fel.

Az alábbiakban a Testület arra a kérdésre kísérel meg választ találni, hogy az idézett jogszabályhely alkalmazásának feltételei fennálltak-e; tehát olyan személyeket, illetőleg az anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet állt-e fenn, amelynek elhárítására a terület lezárása alkalmas, és arányos biztonsági intézkedésnek tekinthető.

Az Alkotmány 62. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy a Magyar Köztársaság elismeri a békés gyülekezés jogát és biztosítja annak szabad gyakorlását. A megfogalmazásból kitűnik, hogy a gyülekezési jog alkotmányos védelme, csak a gyülekezés békés formáira terjed ki, tehát a kollektív véleménynyilvánítás erőszakos formái kívül rekednek e védelem körén. Az Alkotmány rendelkezésével összhangban, a Gytv. 2. § (1) bekezdése szerint a törvény a „békés összejövetel, felvonulások és tüntetések (a továbbiakban együtt: rendezvény)” vonatkozásában biztosítja a gyülekezési jog gyakorlását.

A rendőrség feladata a terület lezárásának elrendelése előtt ennek fényében annak megítélése volt, hogy a Meleg Méltóság Menete elleni tiltakozásként bejelentett demonstráció megfelelt-e a békés gyülekezés alkotmányos követelményének, vagy demokratikus jellegét elveszítve olyan csoportosulássá alakult át, amellyel szemben a Meleg Méltóság kétséget kizárólag békés felvonulásának biztonsága védelemre szorult.

A panaszos beszámolója szerint, a rendőrség a területet „nyilvános börtönné alakította át”, mintegy 1000-1500 embert akadályozva meg intézkedésével a terület szabad elhagyásában. Leírásából kitűnik, hogy az embertömeg a kialakult helyzetre zavarodottan reagált, a beadvány hangsúlyozza, hogy a tömeg egyre feszültebbé vált, többen a kordonokat rugdosták és a helyzetet kezelni próbáló rendőröket szidalmazták. A panaszos beszámolójából tehát összességében az tűnik ki, hogy a tömeg agresszív viselkedése elsősorban a kordonrendszer lezárására vezethető vissza, a rendőrökkel szembeni ellenállás akkor kezdődött, amikor a terület elhagyását lehetővé tevő útvonalakat lezárták.

A rendőrségi jelentésekből ettől eltérően az látszik, hogy az ellendemonstráció résztvevői „felkészültek a melegek fogadására”, tehát ahogyan a felvonulók az O. térhez kezdtek közeledni, úgy fokozódott az ellentüntetők agresszív hangulata. A felkészülést a rendőrség úgy írja le, hogy több személy arcát kendővel, sállal fedte el, és feltette csuklyáját – amely magatartás arra enged következtetni, hogy a tüntetés ezen résztvevői el kívánták kerülni, hogy az eseményt rögzítő videofelvételeken azonosíthatóak legyenek. A jelentések kitérnek rá, hogy egyes résztvevőknél tojást találtak.

A rendőrség által készített videofelvételek meglehetősen érzékletes benyomást adnak az O. téren megtartott ellendemonstráció hangulatáról. A felvételeken a történések időben is nyomon követhetők. Kezdetben a tömeg a rendőrség által kialakított kordonrendszer mögött várakozott, majd ahogyan a menet hangjai egyre közelebről hallatszódnak az O. térre, a csoportosulás egyre inkább felfokozott hangulatba került. A felvételek alátámasztják a rendőrségnek az arcukat eltakaró tüntetőket illető állításait, az idő előrehaladtával egyre több olyan tüntető állt a kordon előtti első sorban, akit azonosítani nem lehet. A tüntetők a kordonokra támaszkodva, vagy azon állva a rendőrök felé kiabáltak. A későbbi felvételeken az is látszik, hogy a tüntetők közül néhányan a kordonokat rángatták, és nagy lendületet véve

rugdosták is. Az első sorban állók között többen kifejezetten félelmet keltő transzparenszeket tartottak, és a tömeg folyamatosan a felvonulók szexuális irányultságára és az őket támogatók származására vonatkozó, emberi méltóságot durván sértő rigmusokat skandált, amelyeket különféle közismert, meglehetősen izléstelen kézjelekkel kísérték. A rendőrség által a Testület rendelkezésére bocsátott felvételeken túl, számos olyan anyag lelhető fel az interneten, amelyben az ellendemonstráció egyes résztvevői interjúban fejtik ki, hogy „már nagyon várják a felvonulókat, azért, hogy megverhessék őket” (lásd pl.: <http://index.hu/video/?s=tag:meleg>).

55/2001. (XI. 29.) határozatában az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy „a gyülekezéshez való alkotmányos alapjog érvényesülése nemcsak az állam illetéktelen beavatkozásával, hanem mások, például adott tüntetést ellenérzéssel szemlélők, ellentüntetők és más rendezvények ellenében is védelemre szorul. Más szóval az államot pozitív kötelezettségek is terhelik a gyülekezési jog érvényesülésének biztosítása érdekében. [...] Ebből az is következik, hogy a hatóságnak szükség esetén akár erő alkalmazásával is biztosítania kell a jogszerűen tartott gyűlések lebonyolítását, illetőleg meg kell akadályoznia, hogy azt mások megzavarják.”

A Testület rámutat, hogy a rendezvény megzavarásához az ellentüntetők által feltartott transzparenszek, a becsületsértő rigmusok és fenyegetések elhangzása is elegendő lett volna, azonban a kordonok áttörésére irányuló kísérletek, és a tüntetés résztvevőinek nyilatkozatai alapján várható volt, hogy a tömeg agressziója nem fog a felvételek által rögzített verbális erőszak szintjén megmaradni. Az arcok eltakarását a rendőrség a Meleg Méltóság Menete elleni tiltakozások megszokottnak mondható forgatókönyvének ismeretében alappal értékelhette jogsértő cselekményekre való felkészülésként.

A Testület a felvételek, valamint a beszámolók tanulmányozása alapján arra a következtetésre jutott, hogy az O. téren megrendezett ellendemonstráció békés jellegét egyértelműen elveszítette, és a rendőrség az elmúlt évek hasonló rendezvényei által kiváltott reakciók fényében helyesen értékelte az eseményeket személyeket, illetőleg az anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzetként.

Az Rtv. már idézett 37. § e) pontja szerint, a rendőrségnek több választási lehetősége volt a veszélyhelyzet kezelésére. A jogszabály a rendőrséget felhatalmazta, hogy megakadályozza az O. téren összegyűlt tömeg távozását, azonban kérdéses, valóban ez volt-e a legkevésbé korlátozó, még alkalmas intézkedési forma a helyzet megoldására. Az Rtv. 15. §-ának (2) bekezdése szerint több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell a rendőrségnek választania, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár. A Testület az alábbiakban azt vizsgálja, helyesen döntött-e a rendőrség, amikor az O. téren megtartott ellendemonstráció résztvevőinek távozását megakadályozta, ahelyett, hogy távozásra kötelezte volna őket.

A rendőrségi iratok egybehangzóak abban a tekintetben, hogy amint a szervezők tudomást szereztek a Meleg Méltóság Menete útvonalának megváltozásáról, haladéktalanul bejelentették a rendezvény végét. A kordonrendszer lezárására azt követően került sor, hogy a rendezvényt 16 óra 54 perckor befejezettek nyilvánították.

Felmerül a kérdés: mi okból hiúsította volna meg az ellendemonstráció célját önmagában az a tény, hogy a menet az O. teret elkerülve haladt. A rendőrség feltehetően a fenti kérdést átgondolva arra a következtetésre jutott, hogy az ellendemonstráció résztvevői, az O. tér elhagyását követően ellenőrizetlen körülmények között eredtek volna a felvonulás nyomába. A Testület a tényeket értékelve, a rendőrség következtetésével megegyező álláspontra jutott. A rendezvény feloszlata egy békés demonstráció esetében logikailag nem magyarázható, mivel tiltakozni egy a megjelentek által kétségbe vont értékeket megjelenítő közösség ellen anélkül is lehetséges, hogy a két csoport egymással közvetlen kapcsolatba kerülne.

Amennyiben a rendőrség az ellendemonstráció résztvevőit hazaküldi, és az O. tér területét lezárja az ellendemonstráció résztvevői elől, kétségtelenül kisebb fokban korlátozta volna az ellentüntetők alapjogait, mivel ezzel tulajdonképpen egy területre vonatkozóan zárta volna ki mozgásszabadsághoz való joguk gyakorlását. A tüntetők körbezárásával a rendőrség mozgásszabadsághoz való jogukat átmenetileg teljes körben elvonta. Egymás mellé állítva a rendőrség két lehetőségét: megállapítható, hogy a megjelentek jogainak csekélyebb fokú korlátozását valósította volna meg a rendőrség intézkedésével, amennyiben az ellendemonstráció résztvevőit hazaküldi, és a területre való belépésüket megtiltja, azonban az Rtv. idézett arányossági rendelkezése a kevésbé korlátozó intézkedés követelményét az alkalmasság és az eredményesség szem előtt tartása mellett írja elő.

Tekintve, hogy ha a rendőrség az O. tér kiürítése mellett dönt, azzal a már ismertetett tények tükrében pontosan azt idézhette volna elő, hogy a demonstráció tagjai a menet résztvevőivel konfrontálódjanak, a Testület álláspontja szerint a rendőrség az egyetlen szakmailag helyes döntést hozta meg a tüntetők körbezárásával. A rendelkezésünkre bocsátott dokumentumok tanúsága szerint a kordonok megnyitása iránt, amint a felvonulás biztonságos távolságra távolodott az O. tértől, pontosan 17 óra 17 perckor intézkedtek, tehát az intézkedés teljes időtartama nem haladta meg a fél órát, amely az így elhárított esetleges következményeket figyelembe véve arányos mértékű korlátozásnak tekinthető.

Önmagában az a tény, hogy a lezárt területen olyan személyek is tartózkodhattak, akik az ellendemonstráción nem vettek részt, nem érinti az intézkedés jogszerűségét. A szóban forgó esetben a rendőrség nem elkülönült személyekkel szemben foganatosított egyedi intézkedéseket, hanem a tömeggel, mint egységgel szemben kellett, hogy fellépjen. Ennek okán a rendőrség intézkedésének eredményességét veszélyeztette volna, ha a helyszínen jelenlévők egyedi felelősségének vizsgálatára tesz kísérletet. Éppen ez indokolja az Rtv. 59. § (2) bekezdésében foglalt szabályt is, amelynek értelmében „a tömeg szétoszlataására irányuló csapaterő alkalmazása során a rendőrség a helyszínen lévő egyéni felelősségét nem vizsgálja”.

A fentiek alapján a Testület megállapítja, hogy a rendőrség a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően eljárva, helyesen mérte fel a helyzetet, így a panaszos mozgásszabadsághoz való alapvető joga nem sérült az intézkedés során.

2) A panaszos elmondása szerint a rendőrök a kordont megbontva berontottak a térre, majd válogatás nélkül mindenkit, aki az útkukba került, könnygázzal fújtak le. Elmondása szerint több alkalommal is sor került a könnygáz bevetésére, az azonban kétszer fordult elő, hogy a könnygáz alkalmazása kifejezetten felé irányult. A panaszos a permet miatt percekig könnyezett, nehezen kapott levegőt, és erős hányingert érzett.

Az Rtv. vonatkozó 49. §-ának (1) bekezdése szerint a rendőr a szolgálatban rendszeresített, vegyi eszközt mások vagy saját életét, testi épségét, illetőleg a vagyonzbiztonságot közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására, illetve a jogszerű rendőri intézkedéssel szembeni ellenszegülés megtörésére alkalmazhat.

A Szolgálati Szabályzat 58. § (2) bekezdése értelmében a kényszerítő eszközök alkalmazása során ellenszegülésnek kell tekinteni azt a célzatos, fizikai erőfelfejtéssel járó tevékenységet, amely a rendőrt jogszerű intézkedésének megkezdésében, folytatásában vagy befejezésében akadályozza. Szintén a Szolgálati Szabályzat 74. §-a – az arányosság követelményével összhangban – különbséget tesz a passzív és az aktív ellenszegülés esetén alkalmazható kényszerítő eszközök között. E rendelkezés (5) bekezdése értelmében tömeggel szemben a csapaterő a következő kényszerítő eszközöket alkalmazhatja: a) passzív ellenállás esetén testi kényszert, b) aktív ellenszegülés esetén rendőrbotot, vegyi eszközt, ingerlőgázt, elektromos sokkoló eszközt, bilincset, pórázon vezetett szolgálati kutyát szájkosárral vagy anélkül, valamint vízágyút.

Az ellenszegülést a rendőri jelentések úgy írják le, hogy az O. teret a T. körüttől elválasztó rendőrségi kordont az agresszív tömeg megpróbálta bedönteni, és az azt védő rendőri erővel szemben támadólag léptek fel. A beadvány a rendőrségi álláspontot ebben a tekintetben megerősíti – a panaszos előadása szerint a kordont rugdosó tüntetők magatartása miatt került sor a könnygáz használatára. A Szolgálati Szabályzat két különböző kategóriája közül mindenképpen az aktív ellenszegülés az, amely a történetekre illik.

A panaszbeadvány inkább azt kifogásolja, hogy a rendőrök mindenféle figyelmeztetés nélkül „látszólag céltalanul, össze-vissza fújkálták”, és többek között a panaszossal szemben is alkalmazták a könnygázt, holott ő erre állítása szerint, okot nem adott.

A rendőri jelentések arról számolnak be, hogy a rendőrséggel szemben támadólag fellépő személyekkel szemben, magatartásuk elhárítása céljából került sor a vegyi eszköz alkalmazására. A vegyi eszköz használatát az intézkedő rendőrök feletteseik előzetes engedélyének birtokában kezdték meg. Az egyik rendőri jelentés 3, a másik pedig 2 személyt említ, akikkel szemben a vegyi eszközt bevetették, a történeteket pedig szóban azonnal jelentették feletteseiknek.

A Testület töretlen gyakorlata szerint, amennyiben a panaszos elmondásával szemben nem áll olyan rendőrségi álláspont, amely annak cáfolatát adná, állásfoglalásának meghozatalakor a panaszos elmondásából indul ki. A panaszos állítja: vele szemben is alkalmazták a vegyi eszközt. A rendőrség 5 esetben elismeri a könnygáz alkalmazását, ugyanakkor a jelentésekből kitűnik, hogy a tömeg ellenállása miatt egyéb rendőri intézkedések fogantatására nem volt lehetőség, tehát a vegyi eszközt ismeretlen személyekkel szemben vetették be. Mivel a rendőrség maga sem állítja, hogy tudomása lenne róla, pontosan kikkel szemben alkalmazott könnygázt, a Testület nem lát okot arra, hogy ebben a tekintetben a panaszos előadását kétségbe vonja.

Ugyanakkor a rendőrségi jelentésekből kitűnik, hogy a vegyi eszközt a támadás elhárítása érdekében, azon személyekkel szemben alkalmazták, akik magatartásukkal erre okot adtak. A Testület rendelkezésére bocsátott videofelvételeken – noha nem jelenthető ki teljes bizonyossággal, hogy azokon valamennyi alkalom látható – amikor a könnygáz alkalmazására

sor került, látszik, hogy a rendőrség kezdetben a kordont rugdosó személyekkel szemben egyedileg alkalmazta azt, később pedig a támadó csoportosulások közepére célozva.

A Testület álláspontja szerint a könnygáz alkalmazására jogszerűen került sor. A vegyi eszköz természetéből adódóan nem alkalmazható kizárólag egyedileg, egyes személyekkel szemben, a hatásterületen tartózkodók óhatatlanul is elszenvedik a könnygáz által okozott kellemetlenségeket. Abban a tekintetben pedig, hogy a panaszossal szemben direkt módon is alkalmaztak könnygázt, a rendőri állítások és a panaszos elmondása között ellentmondás húzódik, hiszen a rendőrök úgy nyilatkoztak, hogy csak a támadó magatartást kifejtő egyénnel szemben alkalmazták célzottan a vegyi eszközt, míg a panaszos arról számol be, hogy ő támadó magatartást nem tanúsított.

A fentiek alapján a Testület arra a következtetésre jutott, hogy a könnygáz alkalmazásának kérdésében a rendőrség és a panaszos elmondása közötti ellentmondások egyéb bizonyíték hiányában megnyugtatóan nem oldhatóak fel, ezért a panaszos emberi méltósághoz való jogából levezetett testi integritáshoz való jogának sérelme nem volt megállapítható.

3) A panaszos kifogásolta, hogy az egyik rendőr, akitől helyzetére, valamint a helyszín elhagyásának lehetőségére vonatkozóan megpróbált felvilágosítást kérni, üvöltözve, obszcén kifejezéseket használva háritotta el a segítségnyújtást.

Az Rtv. 24. § (1) bekezdése szerint a rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget, illetőleg a hozzáfordulónak a tőle elvárható felvilágosítást megadni.

A rendőrök magatartásával kapcsolatban a Testület felhívja a figyelmet az Rtv. 2. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésekre. Az Rtv. 2. §-a (1) bekezdésének második mondata szerint a rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait. Az intézkedő rendőröktől – mint a közhatalmi funkciót ellátó szerv tagjaitól – minden esetben elvárható az udvarias és kulturált fellépés. Az említett rendelkezés alapján a Testület hangsúlyozza, hogy a rendőrökre, mint a közhatalom képviselőire különös súllyal nehezedik az emberi méltóság, és az emberi jogok tiszteletben tartásának kötelezettsége, ezért minden körülmények között elvárható a tisztességes, az általa képviselt közfeladat mértékéhez méltó, a másik személy emberi méltóságát mindenkor szem előtt tartó viselkedés és hangnem.

Tekintettel arra, hogy a panaszos nem tudott információkkal szolgálni a vele szemben udvariatlan magatartást tanúsító rendőr kilétéről, és a Testület rendelkezésére álló információk szerint a rendezvény biztosításában mindösszesen megközelítőleg 200 rendőr vett részt, a panaszos állításának igazolása nehézségekbe ütközik. A videofelvételeken olyan eset nem fedezhető fel, amelyen az látszódná, hogy a kordont biztosító rendőrök közül bárki is durván beszélne az ellendemonstráció valamely résztvevőjével, azonban önmagában ez a körülmény nem cáfolja, és nem is erősíti meg a panaszos előadását.

A Testület mindezek alapján nem tudott megnyugtatóan állást foglalni abban a kérdésben, hogy a rendőrök betartották-e az Rtv. 2. §-ában rögzített előírásokat, ezért a panaszos emberi méltósághoz való jogának sérelme nem volt megállapítható.

IV.

A Testület állásfoglalása szerint a panaszos mozgásszabadsághoz való alapvető joga nem sérült az intézkedés során, a könnygáz alkalmazásának kérdésében, a durva hangnemet illetően pedig egyéb rendelkezésre álló bizonyítékok hiányában a panaszos emberi méltósághoz való jogának, valamint az abból levezetett testi integritáshoz való jogának sérelmét a Testület nem tudta megállapítani, ezért az Rtv. 93. § (2) bekezdésének megfelelően, a rendelkező részben foglaltak szerint döntött.

Budapest, 2011. december 7.

Dr. Juhász Imre
elnök

Dr. Kozma Ákos
elnökhelyettes

Fráterné dr. Ferenczy Nóra
testületi tag

Dr. Féja András
előadó testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf
testületi tag

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET